

pražských mlék (1934) a *Skupina coli-tyfi v mléce a mléčných výrobcích* (1935).

Živý zájem o školskou hygienu, již přednáší po Kabrhelovi a Čančíkovi na Karlově universitě, zračí se i v jeho publikacích z tohoto oboru: *Uztaž hygieny k soudobým pokusům školským* (Nové Školy, 1933) a *Základy hygieny tělovýchovné* (ve Vackově Fysiologii a hygieně tělovýchovy, Brno, 1931) — i v přednáškách a časopis. článcích proti globální metodě v pražských školách.

L. Kratochvíl.

Krejčí Antonín (9. IV. 1884, Štěpánov u Nového Města na Mor. —), okr. školní inspektor. Působil jako učitel v Oslavanech a v Brně-Král. Poli, od r. 1931 je okr. šk. inspektorem v Tišnově. Je známým sokolským pracovníkem, od r. 1927 vzdělavatelem Čs. obce sokolské. Jeho odborná publicistická činnost se týká hlavně tělesné výchovy. Na okrese tišnovském dal r. 1932 podnět k zavádění dnešní půlhodinky tělesné výchovy. Pětileté výsledky tohoto pokusu publikoval ve Věstníku pedag. 1937. Četné jsou jeho práce z oboru činnosti sokolské. Samostatně vydal: *Dr. Jos. Scheiner; Sokolské zpravodajství; Dr. Jindra Vaníček; T. G. Masaryk a Sokol*. Redigoval památník Jan Hiller, první vzdělavatel Č. O. S. a j. J. Uher.

Krejčí František (21. VIII. 1858, Hostinné — 24. V. 1934, Praha), profesor filosofie Karlovy university, český filosof pozitivista, jedna z nejvýznačnějších osobností naší filosofie a kulturního života vůbec. Studoval původně klasickou filologii a byl profesorem na středních školách, po převratě byl členem revolučního Nár. shromáždění. Svými vědeckými a politickými názory měl vynikající vliv na učitelstvo.

Ve filosofii odmítal metafysiku. Po té stránce je představitelem vědecké filosofie; jeho vlastní práce je také především ve vědeckých oborech filosofických, zejména v psychologii.

Zde ve své *Psychologii* (6 svazků, 1902 až 1926) vybudoval soustavu psychologického poznání, založenou výhradně na zkušenosti a výzkumu. Duševními jevy rozumí uvědomělé reakce organismu, poměr těla a duše řeší teorií psychofysického paralelismu, pojem duše odmítá jako nevědecký a vědecky nezachytitelný. U každého duševního jevu rozeznává trojí stránku, představovou, citovou a snahovou, veškeré duševní jevy rozkládá na představy a ty opět na vjemy a ty na počitky, nejjednodušší psychologické prvky. Tak snadno dospěl k přehlednému a zřetelnému rozřídění duševních jevů, psychologii tak přiblížil biologii, fysiologii a přírodním vědám vůbec. V době, kdy K. počínal budovat svou psychologickou soustavu, byly tyto názory významným vědeckým činem, neboť znamenaly odloučení psychologie od filosofie a její osamostatnění. K. zůstal těmto zásadám neúchylně věren až do

smrti, a tak byl v pozdějších letech předstížen rychlým vývojem současné psychologie, jež zůstala sice při požadavku vědeckosti, nevázala se však tak přísně na abstraktní soustavu svého poznání; naopak zdokonalila své poznatky v jednotlivých konkrétních oborech a konečně vypracovala i pružnější zásady metodické. K. se už v počátcích své práce polemicky utkal o základy psychologie jako vědy s lékařskými odborníky, filosoficky orientovanými, E. Babákem, F. Marešem, sociologem E. Chalupným a j.; tento spor patří k nejvýznamnějším vědeckým sporům v naší vědě. Svou psychologickou soustavu uzavřel ještě úhrnou prací *Základy vědeckého systému psychologie* (1929).

K. napsal také učebnice psychologie pro střední školy (*Psychologie pro školy*, 1897 a dále, potom i *Logika*, 1898 a dále); po několika generacích byly východiskem psychologického a filosofického vyučování na našich školách a působily na značnou část naší inteligence.

Vedle psychologie vyložil soustavně své pojetí mravnosti ve spise *Positioní etika* (1922). Zde opět odmítá metafysickou a náboženskou morálku a soustavu mravnosti chce postavit na přirozených, psychologických a sociálních základech, na uvědomění si obecné přírodní a světové zákonitosti a přizpůsobení jednání jejím požadavkům i tam, kde není patrna přímá účelnost mravnosti.

Ve vlastní filosofii spokojoval se kritikou a tříděním filosofických soustav a napsal obšírné rozhledy po současné filosofii s hlediska pozitivismu: *Filosofie přítomnosti* (1904), *Filosofie posledních let před válkou* (1918, 2. vyd. 1930).

Všemi těmito spisy působil hluboce na filosofické i vědecké myšlení u nás a na celou kulturní veřejnost. Svě názory na všechny zjevy veřejného života, zejména také politického a uměleckého, šířil mnoho let v *České mysli*, jejímž byl dlouhou dobu redaktorem a jež takto za jeho vedení daleko přesáhla okruh odborného filosofického časopisu.

Také jinak vystupoval K. vždy výrazně na veřejnost, zejména ve sporech o náboženství. Hájil vždy svobodu vnitřního přesvědčení člověka. Tomuto okruhu jeho činnosti odpovídají některé menší jeho spisy: *Svoboda vůle a mravnost* (1907), *O významu umění ve vývoji* (1900, zvl. otisk z *Naší doby*), *Politika a mravnost* (1932) a rozsáhlá jeho činnost publicistická, zejména také v revui *Budoucnost*, již řídil v letech 1919—1921.

Celou svou činností filosofickou, vědeckou i publicistickou působil silně zejména také na učitelstvo všeho druhu a svými názory i prací zasáhl hluboko do vývoje čsl. pedagogického myšlení i školství. Zde je jeho vliv dvojí, především v psychologických a vědeckých základech

pedagogiky, na širším základě pak v požadavku důsledně vědecké a laické výchovy a školství.

Už svou Psychologií dal učitelstvu vzor a podklad pro veškerou pedagogickou a školní práci a po té stránce značná část naší současné pedagogické psychologie vyrůstá přímo na základech, které takto položil, zejména svým empirickým a pokusným zkoumáním. Ve své Psychologii přihlížel také vydatně k jejímu užití v pedagogice; části významně zasahující do výchovy a vyučování zvláště důkladně propracoval, takže jeho dílo dlouho bylo učitelstvu zároveň učebnicí pedagogické psychologie.

Také svou *Positivní etiku* jakožto mravouku na základě přirozeném psal s význačným zřetelem na etické základy výchovy a vyučování. V tomto směru působil také jeho spis *Svoboda vůle a mravnost* (1907).

Do vlastních základů vychovatelství zasáhl významně i svými přednáškami pro učitelstvo *Positivismus a výchova* (1906), kde zřetelně postavil požadavek vědeckosti pro všechnu vychovatelskou činnost. — Ostatní spisy: *Element psychologický* (1895), *Zákon asociací* (1897), *O filosofii Smetanově* (1901), *Bedřich Nietzsche* (1902), *Augustin Smetana v boji o náboženství* (1905, 2. vyd. 1908), *David Bedřich Strauss* (1908), *L. N. Tolstoj filosof* (1909), *České státní právo*

(1910), *Spencerovy Zápisky* (1911), *O monismu* (1914), *Právo existence malého národa* (1915), *Demokracie a socialism* (1917), *Filosofické základy mravní výchovy* (1920), *Moderní člověk a mravnost* (1921), *Smetanův rok* (1924), *Kantovo jubileum* (1924), *Kritische Blicke auf den gegenwärtigen Stand des philosophischen Denkens in Böhmen* (1925), *O Masarykovi. Soubor statí* (1927), *O významu Spinozovy filosofie* (1927), *Fikcionalizmus* (Pelikán, Foustka, Kádner, 1929), *(Paralelistická fenomenologie* (1931), *Heglova filosofie dějin* (1933).

Literatura. *Ant. Klimt*: Univ. prof. Dr. F. K. (1918). — Sborník k 70. narozeninám F. K.-ho. Red. E. Rádl, V. K. Škrach a Fr. Šeracký. — *Jos. Král*: F. K. (1935).
L. Kratochvíl.

Krejčík Josef (2. VIII. 1887, Pavlíkov u Rakovníka —), odbor. učitel v Brně. Absolvoval reálku a studoval rok na filoz. fakultě Karlovy univ. Působil jako učitel na nár. školách na Moravě a nějakou dobu i na Komenského školách ve Vídni. Je významným organizačním pracovníkem učitel.

Spisy. *Samostatné pokusy a pozorování žákovské o přírodě; Žákovské pokusy z přírodopytu; Přírodopis pro obecné školy; Tělověda pro obecné školy; Přírodopis pro měšť. školy I—III; Přírodověda pro měšť. školy I—III.*
J. Uher.

Kreslení. Výtvarná výchova na středních školách má nejstarší tradici ze všech škol obecně vzdělávacích, přihlížíme-li k tomu, odkdy byla její nejhlavnější složka — *k.* — pojata do školského plánu jako vyučovací předmět. Samostatný vývoj *k.* nastal koncem XVIII. stol., kdy se v městech zřizovaly nové školy hlavní a normální, na nichž se *k.* stalo důležitou přípravou k výrobě řemeslné a průmyslové. Z těchto nižších škol se postupně vyvíjely střední školy reálného typu, reálky, a *k.* na nich zařaděno mezi předměty nejdůležitější. První taková česká reálka (čili »věcnice«) byla založena v Rakovníku r. 1833. Revoluční převrat r. 1848 přinesl také středním školám nový Organizační status Exner-Bonitzův (1849), v němž program *k.* byl celkem šťastně vymezen. Zakladatelský ruch obchodně-průmyslový, který se v Čechách po politickém uvolnění v 2. polovině XIX. stol. rozvinul, potřeboval četného dorostu, kreslířsky školeného. Proto byly v českých městech zakládány četné reálné školy s povinným *k.-m.* Ale i na humanitních gymnasiích se vyučovalo *k.*, ovšem nepovinně.

Teprve říš. zákonem ze 14. V. 1869 bylo *k.* zavedeno jako povinný předmět do škol obecných, nově zorganizovaných (zlaicisovaných); a v l. 1873—4 byly vydány pro všechny typy škol jednotné osnovy pro *k.* (Eitelbergerovy). — Elementární *k.* na školách obecných vycházelo napořád od geometrických tvarů a učilo se mu metodou stigmografickou. Na středních školách celé čtvrtstoletí se *k.* řídilo oficiálním názorem geometricko-historickým a kreslířská ideologie ke své škodě opouštěla starší správný názor, aby se *k.* co nejtěsněji přimykalo k praktickému životu; tak středoškolské *k.* ustrnulo v neplodném akademismu.

Avšak čeští kreslíři záhy správně chápali vysokou výchovnou cenu *k.* pro obecné vzdělání v duchu zahraničních pedagogických reformátorů (Herbert